

Jogvédők állásfoglalása az alkotmánybírák felső korhatárának megszüntetéséről

Az Eötvös Károly Intézet, a Magyar Helsinki Bizottság és a Társaság a Szabadságjogokért közös véleménye

2013. november 14.

A Kormány az „egyes törvényeknek az Alaptörvény ötödik módosításával összefüggő módosításáról szóló” T/12912. számú törvényjavaslattal úgy kívánja módosítani az Alkotmánybírákról szóló törvényt, hogy a már megválasztott alkotmánybírák mandátuma ne szűnjön meg a 70. életévük betöltésével, hanem mindaddig hivatalban maradjanak, ameddig a tizenkét éves mandátumukat nem töltik ki. E változtatásnak a törvényjavaslat címével ellentétben semmi köze nincs az Alaptörvény ötödik módosításához. Azt, hogy a változtatás valójában mennyire szükséges, mi sem mutatja jobban, mint hogy a javaslatot beterjesztő közigazgatási és igazságügyi miniszter semmiféle indokolást nem fűzött hozzá. Aligha tudott volna: alkotmányosan nem indokolható ugyanis az, hogy a bírói megbízatás betöltésének lényeges feltételein a jogalkotó „menet közben”, a tisztséget aktuálisan viselő személyekre is kiterjedő hatállyal módosítson.

Azt a szabályt, hogy az alkotmánybírák megbízatási ideje legfeljebb 70. életévükig tart, az első, még a rendszerváltáskor elfogadott alkotmánybírási törvény vezette be, és mindeddig változatlan normaként érvényesült. E szabály alapján szűnt meg ez év februárjában Bihari Mihály mandátuma, akinek a helyébe így a kormánypártok saját országgyűlési képviselőjüket, Salamon Lászlót léptethették; áprilisban pedig Holló András mandátuma járt le életkora miatt, akinek a helyét szintén a kormánypártok töltötték be – a Jobbik által is támogatott – Juhász Imre jelölésével és megválasztásával.

A hetvenéves szabály felrúgása egyértelmű folytatása az Alkotmánybíróság – 2010-es kormányváltás után megkezdett – szisztematikus politikai megszállásának. A kétharmados többséget szerzett kormánypárt először úgy változtatta meg az alkotmánybírák jelölési szabályait, hogy egyetlen ellenzéki párt támogatása nélkül is javaslatot tudott tenni az alkotmánybírák személyére. Ezen szabály elfogadása után megválasztották Stumpf Istvánt, az első Orbán-kormány egyik miniszterét, és Bihari Mihályt az akkor be nem töltött két alkotmánybírói pozícióba. Ezt követően 2011. szeptember 1-jétől felemelték a testület tagjainak létszámát 11-ről 15 főre, és mivel korábban Trócsányi László alkotmánybíró nagyköveti kinevezése miatt lemondott alkotmánybírói tisztségéről, így összesen újabb öt alkotmánybíró egy párti jelöléssel és támogatással választottak meg (Balsai

István, Dienes-Oehm Egon, Pokol Béla, Szalay Péter, Szívós Mária).¹ Így állhatott elő az a helyzet, hogy ma nyolc hivatalban lévő bíró, vagyis az alkotmánybírák többsége olyan eljárásban nyerte el megbízását, amelyben a jelölési szabályok a kormánypártok exkluzív jogaként biztosították saját támogatottjaik alkotmánybíróvá választását. Az alkotmánybírák jogállását ért módosítás következtében pedig az alkotmánybírákat immáron nem kilenc, hanem tizenkét évre választják.

Ebbe a folyamatba illeszkedik a most tárgyalt szabály is, amely alapján öt újonnan megválasztott alkotmánybíró mandátuma nem fog megszűnni a 70. életéve betöltésével. Balsai István mandátuma az eddigi szabályok alapján 2017. április 5-én szűnt volna meg, az új szerint 2023. szeptember 1-jén kerül erre sor, a bíró 77. életében. Dienes-Oehm Egon az eddigi szabályok alapján 2015. január 2-ig lett volna alkotmánybíró, az új szabályok szerint ő is 2023. szeptember 1-jéig, a 79. életévéig lesz alkotmánybíró. Pokol Béla 2020. május 7-ig lett volna a testület tagja, az új szabály szerint 2023. szeptember 1-jéig, a 74. életévéig maradhat az Alkotmánybíróság tagja. Salamon László 2017. december 25-ig lett volna tag, a módosítás szerint 2025. február 25-ig maradhat tag, vagyis 79. életévéig. Szívós Mária mandátuma 2019. december 8-án szűnt volna meg, a módosítás elfogadása után 2023. szeptember 1-jéig, a 75. életévéig lehet alkotmánybíró.

Közismert, hogy a kétharmados többség közel háromszáz bíró megbízását szüntette meg a hetvenéves életkorhatár elérése előtt hasonló, csak éppen a nyugdíjkorhatárt *csökkentő* törvénymódosítási technikával. A kizárólag a kormánypárt által immár tizenkét évre megválasztott alkotmánybírák azonban közel 80 évesen is bírászkodhatnak majd.

Az egypárti támogatással, politikai és társadalmi konszenzus nélkül elfogadott Alaptörvényt tehát még több parlamenti cikluson át olyan alkotmánybírák fogják értelmezni és alkalmazni, akiket szintén politikai konszenzus nélkül választottak meg, és egyoldalú politikai megfontolások alapján tartanak meg pozíciójukban a törvényben eredetileg előírt életkoruk betöltése után is. Ez összeegyeztethetetlen azzal az elvárással, hogy az alkotmánynak a politikai közösség minél szélesebb egyetértésén kell alapulnia, az alkotmányt értelmező bíróságok integritását pedig valódi garanciákkal kell védeni bármiféle pártpolitikai befolyástól. Az alkotmány nem lehet pártpolitikai játszmák tárgya. Az alkotmány éppen az a jogi dokumentum, amely magának a politikai játszmának a szabályait fekteti le. Ha az egyik versenyző maga határozza meg a szabályokat és azt is, hogy ki értelmezze és alkalmazza azokat, akkor a versenytársaknak semmi okuk nem lesz arra, hogy a játék szabályait elismerésre méltónak tartsák – inkább tekintik majd „technokrata szabályhalmaznak”, amit egy kormányváltás után adott esetben maguk is forgandó politikai szükségleteik szerint szabadon alakítanak.

¹ A felsorolt öt alkotmánybíró szakmai profilját a TASZ és az EKINT nyilvános jelentésben készítette el, amely elérhető itt: http://tasz.hu/files/tasz/imce/2011/nyilvanos_jelentes_ekinttasz.pdf.